
MARIA MAGDALENA

EEN INLEIDING IN

EEN VEELVOUDIGE BEELDVORMING

In 2006 werd de film *Son of Man* uitgebracht. De film is een actualisatie van het levensverhaal van Jezus van Nazaret, en is in die zin te vergelijken met o.a. *Godspell* en *Jesus of Montreal*. Wat *Son of Man* zo bijzonder maakt, is dat inculturatie tot grote hoogte is gerealiseerd. De gehele film speelt zich af in een Zuid-Afrikaans township en de enige taal die gesproken wordt, is de Afrikaanse taal Xhosa. De film breekt met een groot aantal conventies uit het genre van Jezusverfilmingen. Het christelijke verhaal van veroordeling, kruisiging, begrafenissen, opstanding en hemelvaart wordt door elkaar heen geschud. Nadat Jezus zonder veel omhaal geëxecuteerd wordt en in een anoniem graf gedumpt wordt, graaft zijn moeder Maria hem op en hangt hem met doeken aan een kruis op een berg midden in de township. Zo daagt zij de corrupte macht van haar eigen zwarte regering uit. Xhosa-rituelen, dans en zang worden gecombineerd met Bijbelteksten. De zwarte Jezus zoekt zijn zwarte leerlingen zowel onder mannen als onder vrouwen. De film breekt met de filmconventies en met het beeld dat wij ons in het Westen hebben eigen gemaakt.

Vreemd genoeg wordt met één westerse constructie niet afgerekend, maar wordt deze zelfs in volle glorie verbeeld. Laten we de volgende scène eens nader bezien. Jezus en zijn volgelingen ontmoeten in een dorp een prostituee. Zij is overgoten met benzine en de leider van de bende zoekt tevergeefs naar een aansteker. Dan komt Jezus voorbij en onderbreekt de dreigende lynchpartij lang genoeg om soldaten de kans te geven de samenscholing uit elkaar te drijven. In de volgende scène verkoopt de prostituee, die in de hele film naamloos en geschiedenisloos blijft, haar sieraden om een duur parfum te kunnen aanschaffen. Als Jezus te gast is op een bruiloftsfeest, weet ze zich door de menigte te werken en giet zij de olie over Jezus' voeten, die ze vervolgens met haar haren afveegt. De omstanders zijn met afschuw bevangen. Eén van Jezus' leerlingen verwijt Jezus dat hij niet ingegrepen heeft: van die dure olie hadden ze zo veel goeds voor de armen kunnen doen. En de gastvrouw beklagt zich ook, zij het niet rechtstreeks tot Jezus: hij zou toch moeten weten dat het een prostituee is die hem aanraakt, en dat dit een enorme schande is. Jezus wijst beiden terecht. De eerste met woorden: 'Wat ben je voor een gastheer? Je hebt niet eens mijn handen gewassen. Zij heeft mijn voeten gezalfd. En de tweede met een gebaar. Jezus pakt dwars tegen

alle morele codes in de zondige vrouw vast en tilt haar op, tot op zijn eigen hoogte. Dan pas wordt zij opgenomen door de andere vrouwen.

Wat *Son of Man* hier uitbeeldt en wat ik in enkele korte zinnen heb willen schetsen, is de ‘zalving te Betanië’ vermengd met enkele andere scènes uit het Nieuwe Testament. Het is het clichébeeld van Maria Magdalena, zoals dat in de christelijke traditie vorm heeft gekregen. De regisseur vermengt verhaallijnen uit alle vier de evangeliën en houdt zich hiermee wellicht onbewust aan het standaardbeeld van Maria Magdalena: dat van een bekeerde prostituee. Het Nieuwe Testament vertelt echter een veel genuanceerder beeld. Hieronder wil ik dit gevarieerde nieuwtestamentische beeld van Maria Magdalena verkennen aan de hand van de hierboven geschetste scène uit *Son of Man*. Daarna wil ik een chronologisch overzicht geven van de perceptie van Maria Magdalena in het Westen¹.

DE GETUIGE. MARIA MAGDALENA IN DE CANONIEKE EVANGELIËN

‘Uit wie zeven demonen waren gedreven

De eerste keer in Jezus’ optreden dat Maria Magdalena in een evangelieverhaal genoemd wordt, is bij Lucas. Hij beschrijft de groep vrouwen die met Jezus meetrok als volgt: ‘De twaalf vergezelden hem, en ook enkele vrouwen die van boze geesten en ziekten genezen waren: Maria uit Magdala, bij wie zeven demonen waren uitgedreven, Johanna, de vrouw van Chusas, de rentmeester van Herodes, en Susanna en nog tal van anderen, die uit hun eigen middelen voor hen zorgden (Lc 8,1-3)².

Hierin vallen twee zaken op: ten eerste gaat het blijkbaar om een groep welgestelde vrouwen die in het levensonderhoud van Jezus en zijn vrienden kon voorzien: zij zorgden immers ‘uit eigen middelen’ voor hen. Ten tweede krijgt Maria Magdalena hier een heel specifieke kwalificatie, ‘uit wie zeven demonen waren gedreven’.

Dat er een groep vrouwen met Jezus en zijn leerlingen meetrok, wordt op enkele andere plaatsen in de evangeliën bevestigd, bijvoorbeeld in Marcus en Matteüs: ‘Toen hij in Galilea verbleef, waren deze vrouwen hem gevolgd en hadden ze voor hem gezorgd, net als vele andere vrouwen die met hem waren meegereisd naar Jeruzalem (Mc 15,41). ‘Vele vrouwen, die Jezus vanuit Galilea gevolgd waren om voor hem te zorgen, stonden van een afstand toe te kijken (Mt 27,55). Hoewel Lucas niet van zins is om de vrouwen die bij de kruisiging aanwezig zijn te identificeren, verwijst hij daar wel terug naar zijn eerdere passage: ‘Alle mensen die Jezus gekend hadden waren op een afstand blijven staan, ook de vrouwen die hem vanuit Galilea gevolgd waren en alles hadden zien gebeuren (Lc 23,49).

Het tweede element in de voornoemde Lucaspassage is problematischer. Hoewel het er niet expliciet staat, neigt de lezer om Jezus als exorcist te